

REMISSYTTRANDE
2021-09-29
Dnr 0242/21
Er referens: Ju2021/02458

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande över Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss och lämnar följande yttrande.

3.4.1 Försöksverksamheten ska bli permanent

Brå tillstyrker utredningens förslag att permanenta möjligheten att handlägga brottmål i ett snabbförfarande. Brå anser att man bör fortsätta följa upp arbetssättet för att säkerställa att de fördelar som kunnat konstateras i försöksverksamheten kvarstår vid en utvidgning och att det inte med tiden sker en glidning mot allt längre handläggningstider, samt att de nya verktygen används på ett korrekt och rättssäkert sätt.

3.4.3 Omfattning och avgränsning av snabbförfarandet

Snabbförfarandet ska kunna användas för ”brott av enkel beskaffenhet som kan utredas direkt eller inom kortare tid från brottet”. Brå ifrågasätter att man inkorporerar s.k. specialfall i snabbspåret om dessa ärenden inte är enkla och snabba – enligt den föreslagna formuleringen i förundersökningskungörelsen synes det inte heller finnas något utrymme för att inkludera dem. Detta bör klargöras. Om specialfall flaggas som snabbspårsärenden försvåras uppföljningen, eftersom dessa ärenden ofta är mer komplicerade och kommer att ta längre tid att processa.

3.4.7 Sättet för slutunderrättelse av förundersökningen

Brå avstyrker förslaget att vid slutunderrättelser som skickas elektroniskt helt ta bort krav på delgivning, det vill säga även för brott med fängelse över tre år i straffskalan. I likhet med hur utredaren själv resonerar (s. 250) skulle en åtskillnad mellan elektronisk och fysisk delgivning skapa ett onödigt komplext system. Eftersom det vid grövre brott dessutom rör sig om förhållandevis komplexa utredningar kan det knappast heller vara viktigt att i dessa fall korta delgivningstiden med två veckor.

3.6.2 Digitala kommunikationssätt

Brå tillstyrker förslaget om nya digitala kommunikationssätt. Brå efterlyste i sin utvärdering av Snabbare lagföring en säker e-postlösning för sekretessbelagda handlingar. Det saknas dock i förslaget en tidplan för när lösningen ska vara införd, och vad man gör om säker e-post inte finns när snabbförfarandet planeras införas i hela landet 1 jan 2023.

3.5.3 Tillgänglighetsdelgivning i delgivningslagen och rättegångsbalken

Brå tillstyrker förslaget att införa tillgänglighetsdelgivning som delgivningssätt i delgivningslagen. Tillgänglighetsdelgivning ställer dock höga krav på samtliga led i handläggningen och Brå har tidigare påtalat brister i den muntliga informationen till misstänkta om hur framtida delgivning kan komma att ske. Att tillgänglighetsdelgivning blir en delgivningsform bland andra bör visserligen innebära att polisen får en större vana vid och förståelse för tillgänglighetsdelgivning. Det är också positivt att Polismyndigheten nu tar fram bättre informationsmaterial, både skriftligt och som film, samt arbetar med sina rutiner. Men både vad gäller tillgänglighetsdelgivning och förenklad delgivning (4.3 Fortsatt utveckling av förenklad delgivning i brottmål m.m.) är kvaliteten på informationen till mottagaren avgörande. Mottagaren måste förstå vilket ansvar hon eller han har och vilka förväntningar som ställs på honom eller henne vad gäller tillgänglighet och att ta del av handlingar. Införandet av tillgänglighetsdelgivning bör fortsatt granskas för att upptäcka och undvika brister i hanterandet. Denna synpunkt gäller också hanterandet inom ramen för omedelbar tillgänglighetsdelgivning (3.5.4 Tillgänglighetsdelgivning ska även kunna användas för redan upprättade handlingar). Brå har inga synpunkter på införandet av omedelbar tillgänglighetsdelgivning för de syften som beskrivs av utredningen.

6.4 Förslag om utökade möjligheter till uppdelad handläggning och deldom mot samma tilltalad vid flera åtal

Utredningen föreslår att särskilda skäl mot uppdelad handläggning av åtal tas bort. Enligt det material som Brå tog in för utvärderingen av snabbförfarandet (2020:3) får det viss effekt på böternas storlek om flera bötesbrott samordnas eller inte. Skillnaden för en person som dömts för fem likadana bötesbrott i en dom respektive fem separata domar är i genomsnitt 3 000 kronor – vid samordning blev medianbeloppet 4 500 kronor jämfört med 7 500 kronor utan samordning.

Materialet visar också att det i de flesta fall inte sker någon samordning - i 68 procent av fallen avsåg domen endast ett brott, och i mindre än 2 procent av fallen avsåg domen fem eller fler olika bötesbrott. Kombinationen höga dagsböter och ett flertal brott i domen är ovanligt i Brås material. Exempelvis är det 2 procent av alla som fått dagsböter som har mer än en misstanke per dom, och dessutom ett högt belopp per dagsbot (definierat som att man tillhör de 10 % som fått högst belopp, 220 kronor per dag eller högre). Enbart 0,4 procent har fem misstankar eller fler per dom, samt höga dagsböter. Det tyder på att det är en ganska liten grupp dömda som skulle få väsentligt högre böter om domstolen inte längre behöver beakta denna effekt. Vikten av att möjliggöra snabb lagföring, även för särskilt brottsaktiva, får här vägas mot risken att i ett begränsat antal fall landa i ett avsevärt högre bötesbelopp.

En annan aspekt är att om hänsyn enbart tas till fördelar för målets handläggning kan det få till följd att personer som ägnar sig åt seriebrottslighet, där brotten samordnas, kommer att dömas mildare än personer med liknande brottslighet men där samordning inte sker. Redan idag gäller dock att lika brott inte alltid ger samma påföljd. Personer som samtidigt döms till fängelse för flera olika brott får ofta ingen påföljd alls för de mindre allvarliga brott som ingår i domen. Och domstolar med ett lägre antal ärenden i balans kommer att hinna avkunna dom i ärenden innan nya åtal kommer in, vilket under nuvarande regler resulterar i fler domar och därmed strängare påföljd än vid en domstol med fler ärenden i balans, allt annat lika. Att återfall leder till straffskärpning samtidigt som flerfaldig brottslighet leder till påföljdsasperation är inte självklart mer rättvist eller rättssäkert än utredningens förslag med uppdelning av åtal. Brå kan därför ställa sig bakom utredningens förslag, men det är viktigt att följa upp konsekvenserna av förändringen.

7.4 Fortsatt försöksverksamhet av Snabbförfarande i brottmål för unga lagöverträdare

Brå är enigt med utredningen att det inte finns tillräckligt med underlag för att fatta beslut om ett permanent införande av snabbförfarandet för unga lagöverträdare. En utbyggnad i hela region Stockholm under 2022 är ett rimligt nästa steg. För att utvidgningen ska ge det beslutsunderlag som behövs krävs dock en systematisk uppföljning.

Brå har i övrigt inget att erinra.

Detta yttrande avges av generaldirektör Kristina Svartz efter föredragning av utredare Mona Backhans. I beredningen har deltagit utredare Lina Fjelkegård och enhetschef Anna Hansson samt forsknings- och utredningsråd Stina Holmberg.

Kristina Svartz

Mona Backhans